

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Vitæ S. Ferdinandi, Regis Castellæ Et Legionis, Ejus Nominis Tertii

Papebrochius, Daniel

Antverpiæ, 1684

Parergon III. Ad quatuor præcedentia Capita, Ex Hispanico Spinosæ,
Zunigæ, & aliorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42333

P A R E R G O N I I I

Ad quatuor precedentia Capita.

Ex Hispanico Spinozæ, Zunigæ, & aliorum.

§. 1. *Devotio sancti Regis erga Deiparam
durante obsidione, miraculo insigni
probata.*

Licentius Paulus de Espinosa, Presbyter & ci-¹⁹¹
vis Hispalensis, patriæ Historiam, antiquitates, ^{Ex recentio-}
& magnalia edere in lucem cepit anno MDC-^{ri scriptore}
XXVII; cujus parte 1 lib. 4. & ultima agit de re-
cuperatione urbis per sanctum Regem Ferdinan-
dum. Narrat autem Paulus iste non pauca, vel ignorata
vel præterita auctori Chronice, potissimum intento suc-
cessibus bellicis referendis. Et quoniam accurate satis refert
fontes ex quibus hausit singula, visum est in unam omnia
appendicem, recuperationis Hispalensis narrationi subjun-^{veteres}
gendam, colligere; prudentisque lectoris arbitrio relinquere, ^{membranas}
quid fidei singulis dandum existimet. Ac primum fol. 148 ^{allegante,}
ex veteri Ecclesia Hispalensis membrana, in sacello Regis
asservata, asserit idem quod habent Lectiones, ad Matutinum
in dedicatione Hispalensis Ecclesie XI die Julii recitande, & à
Congregatione Rituum approbate anno MDXC. Quomodo sci-
licet Rex Hispalim obsedit, ad eam expeditionem à S.
Isidoro Hispalensi Episcopo per visionem excitatus,
quod scilicet sanctissimus Præsul suam Ecclesiam, tot
seculis jam ab infidelibus profanatam, Christo resti-
tuendam curaret.

¹⁹² Prudenti tamen cautione additur in dictis Lectio-^{probatur de-}
nibus, Ut fertur; quo nempe intelligatur id non constare ^{votio sancti}
ex certis quætorum coævorum monumentis, sed solum con-^{erga B. V.}
stanti traditione receptum esse: uti etiam, quod pius
Rex, tum alias, tum in eo bello Deiparæ Virginis
M 5 (cujus

(cujus sacram venerandæ Majestatis imaginem quocumque iret in exercitu secum ducebat, ac mira devotione & honore prosequeretur) præsentem opem non semel sensit. Prædictam autem membranam, inquit Paulus, continentem miracula aliquot sancti Regis, transcripsit Licentius Franciscus Pachieus, Capellanus Major Capellæ Regiæ & Canonicus ipsius Sanctæ ecclesiæ, cujus exemplum ego habui, à quodam Regni hujus Magnate communicatum. *Vinam suis originariis verbis, Hispanicis vel Latinis (nec enim qua lingua scripta fuerit exprimitur) membranam istam curasset Lectori suo Paulus exhibere, vel Processuum summario inserta invenirentur notata ibi miracula, sicut notantur alia infra danda ex libro veteri Flos Sanctorum.*

ejus imaginem Antiquam quam in turba

193 Interim ex membrana illa attulerat Paulus fol. 134, quod post conflagrationem igniarie illius machine (de qua in exitium Christiane classis comparata dictum est num. 154.) acturus pius Rex de tam singulari beneficio gratias Deo & Deiparæ, quibus acceptum id referebat, in suum se recepit tentorium prostravitque ante imaginem Virginis in oratione. Postero autem mane sub ortum solis sine gladio egrediens ex castris, progressus est orabundus usque ad ambitum minorum urbis, & ea usque ad portam Cordubensem transiens, intravit per eandem; eoque venit ubi est locus supplicii Martyrum, oravitque coram imagine Mariana, quam à vetustate Antiquam appellant, & tota civitate transita, nulli Maurorum conspicuus, egressus est per portam Xeritanam: veniensque in tabernaculum, & superiorem vestem quietis capiendæ causa deponens, deprehendit se absque gladio esse: unde intelligitur extaticæ orationis fervor, quo abreptus toto illo itinere fuit.

194 Doctor Hieronymus de Gudiël, arte Medicus (qui anno 1577 Compluti vulgari lingua edidit Compendium aliquot Historiarum Hispaniæ, in quo

quo tum aliæ antiquitates memoria digniores traduntur, tum præcipue illustratur familia Gironum) cap. xi dicit eundem se casum vidisse in alio Ms. antiquo de rebus & antiquitatibus Hispanicis, hoc verborum tenore expositum. Videns Rex sanctus obsidionem protrahi in longum, idque peccatis suis imputans, ideoque vehementer afflictus, continuas ad Deum Virginemque gloriosam ejus matrem preces fundebat, ante imaginem quæ hodie Regum dicitur, quamque circumducebat secum; supplicans ne sua peccata respiceret, sed zelum sanctum, quo impellente obsidionem tam arduam susceperat. Hoc tota una nocte agenti responsum fuit, animos sumeret, cito enim potiturum esse desiderato gloriosi laboris fructu. Surgens autem mane Rex, ambulavit usque ad civitatem, non visus à suis; & per unam portarum, quæ inter Turrin auream & portam Xeritanam clausa apparet, introgressus est; ubi dicunt excidisse ei non animadvertenti gladium suum; & perveniens usque ad Mezquitam majorem, veneratus est imaginem quam appellant Antiquam, quamque istic reperit, ubi etiam nunc consistit: atque per eandem portam regressus in tentorium, invenit ibi gladium qui sibi exciderat.

*eadem in ex
tasi ingres-
sus adora-
vit.*

195 Eodem mane D. Petrus de Guzman & D. Petrus Pontii, non inveniunt in tentorio Regem, perquisiverunt totis castris, usque dum venirent ad tabernacula DD. Roderici Gonzalez Giron & Didaci Lopez de Haro. Qui suspicati Regem ingressum esse civitatem, ingressi sunt etiam ipsi per portam Macarenæ, quærentes eum usque ad Mezquitam majorem. Quo cum plurimi Mauri accurrissent, pugna acris ibidem ipsis exorta est; in qua, protegente eos Deo progressi usque ad portam Xeritanam, per eandem redierunt ad castra; in quibus Regem repererunt, sanum atque hilarem, & gavisi sunt. *His relatis, apte, inquit Zuniga, subjungit Gudiel: Si postremum*

num istud facinus Roderico Gironi & sociis affectum Poëtice est, apte inventionis istius auctor legit personam cui ipsum adscriberet. Scimus tamen etiam in Granatensis urbis acquisitione, occasione non absimili, quid simile patratum fuisse à Ferdinando del Pulgar.

*regressusque
invenerit se
inermem
fuisse.*

196 *Peregrinus deinde Spinosa*, Alii, inquit, auctores dicunt, quod tota una nocte ferventi orationi insistens Rex, à Deo sibi concedi petiit ingressum in urbem Hispalensem, ad introducendam illuc sanctam Christi fidem, & visitandam magnæ religionis imaginem Marianam, quam quidam à Columna nominant; quia stabat ad colomnam cujusdam fontis ad concursum platearum Genuensis & Marinæ: quidam vero asserunt fuisse miraculosam illam imaginem, quæ Antiqua nominatur, eratque intra ipsam Mezquitam Maurorum, honorata ab his, adorata à Christianis. Postea ajunt, surrexisse Regem, velut in ecstasi, præ attentione atque fervore spiritus; & inobservatum produsse de tabernaculo, ac transito Tabulatae campo quam longus erat, circuivisse murum usque ad portam Cordubensem, & campum illum in quo solebant Mauri capitis supplicium sumere de Christianis, inde appellatum Decollatorium Martyrum. Hinc inductum, vidente nemine, in civitatem ab Angelo, usque ad locum imaginis: qua adorata, Rex egressus fuerit per portam Xeritanam; ingressusque in tabernaculum, animadverterit periculum in quo fuerat, absque gladio existens.

*quibus po-
nitentis u-
sus durante
obsidione?*

197 *Triplicem hanc extaticæ illius peregrinationis narrationem, tam unam in substantia facti, quam in circumstantiis variam, ideo credo proposuisse Spinosa; ut pluralitate testium, non omnino recentium, ejusmodi de sancto Rege credulitati faceret fidem traditionis saltem popularis: quæ licet raro aliquid integrum invariaturumque transmittat ad memoriam posteritatis, non sit tamen contemnenda, quamdiu nulla gravior ratio in contrarium obstitit.*

Et

Et hujusmodi sunt quæ idem auctor adjungit, solitum Regem ter in hebdomade, quamdiu duravit obsidio, seipsum noctu flagellare usque ad copiosam sanguinis effusionem; cum autem pugnandum esset, cilicinam crucem, ferreis aculeis asperam, supra nudam carnem gestare, quæ pectus & brachia complectebatur: habuisse etiam in exercitu Sacerdotes, qui militibus pœnitentiam & virtutum exercitium prædicarent, in quibus præcipui fuerint beatus Fr. Dominicus, vir sanctissimus, discipulus & socius gloriosi Patriarchæ Dominici, Confessarius Regis, an etiam socius S. Petro Gonzalez eique adjunctus socius, thaumaturgus Pater Fr. Petrus Gonzalez, quem asserit Christophorus Nuñez, Cappellæ Regiæ Sacellanus, in historia quadam à se scripta de singularibus rebus urbis Hispalensis, multa prædixisse sancto Regi obsidionis hujus tempore, quæ exitus vera demonstravit. *Egimus xv Aprilis de S. Petro Gonzalez, ibique notavimus ad num. 15 Vita littera d, hunc mortuum esse septem annis citius, quam obsidio inchoaretur; nunc vero occurrit etiam alius error ejusdem Vita notandus, quo dicitur idem Petrus capta urbe comitatus Regem, ad urbem suam regiam regressum: neque enim amplius rediit in Castellam Ferdinandus, aut vivus aut mortuus.*

§. 11: De imaginibus Marianis, Hispalim indutis à sancto Rege.

Interim eximiam Sancti Regis devotionem erga 198 Deiparam Virginem confirmat nobis etiam Lucius Circumdum Marinus Siculus, libro 5 de rebus Hispanicis, agens core imaginem D. V. solius, de S. Ferdinando, brevissimis quidem verbis, sed ta-men dignis hic legi; Deiparæ effigiem, inquit, quam semper habebat apud se, devotissimus adorabat, summaque devotione celebrabat. Ab ea itaque quidquid & necessario & honeste petebat, facile impetrabat. Hac igitur adjuvante, Hispali aliisque pluribus

pluribus oppidis potitus est. *Notabile est autem quomodo locum hunc corruperint editionis Francofurtensis curatores heretici, pro genio sectæ non solum usum, sed etiam memoriam Mariani cultus omnem abolitam cupientis: siquidem loco Deiparæ, ibi legitur Dei; & pro Hac, invenitur Hoc numine.*

199 *Dedicationis porro Hispalensis Lectiones jam supra citate argumentum istud sic prosequuntur: Capta urbe Ferdinandus felicem victoriam, non sibi, sed Deo ejusque sanctissimæ Matri acceptam referens; dictam imaginem, triumphantis specie ornatissimo ferculo impositam, ad templum, quod ejus nomini dicandum erat, inferri fecit. Hac celebritate triumphæ eadem sacratissimæ Virginis imago, cum splendida Episcoporum & Sacerdotum processione, signis ac legionibus præcedentibus, sequente postremum Rege & Procerum comitatu, in urbem delata & in templo est collocata: quod jam à Guiterio Archiepiscopo Toletano à superstitionis sordibus fuerat expurgatum, & Christiano cultui restitutum. Tum vero idem Toletanus Præsul ecclesiam, præsentibus Episcopis & innumerabili populorum multitudine; solenni ceremonia Deo in titulum & honorem beatissimæ Virginis Mariæ dedicavit: cujus venerandam imaginem, cum multis Sanctorum Reliquiis, ibidem Rex reponi curavit.*

200 *Hæc ergo illa est quæ hodie ibidem colitur, & cui ipsique Sancto Regi, ut communis olim honor deferretur, sic communiter accepta referuntur miracula antiquiora inferius proponenda: quorum occasione ipsam Guilielmus Gumperberg noster retulit in suo Atlante Mariano, continente centurias duodecim miraculorum toto orbe imaginum, ubi ex Vita S. Ferdinandi scripta per Joannem de Pineda, sic habet: Fama est duas Deiparæ statuas Hispalim esse allatas à Ferdinando Rege. Altera argentea est, & colitur in altari principis summi templi; altera lignea & justa statura, sedet,*

eandem triumphandus inducit in urbem:

ubi etiam nunc in honore est,

puc.

puerumque Jesum manibus tenet. Hæc à Regibus nomen habet, sive quia in Sacello Regio est, sive quia à Ferdinando Rege contra Mauros semper inter primos militum ordines collocata: refertque constans fama, in oppugnatione urbis Hispalensis, Regem Ferdinandum à Virgine doctum esse, quibus modis Maurorum machinas everteret.

201 Hec ille ad Imaginem CCXLI: addit deinde: Tanto hodie in honore est hæc sancta Statua, ut à Regiis ministris Custodes præsidarii constituantur, quos Armorum reges vocant. Hi togati cum clava argentea præ foribus adstant. A cubiculis Deiparæ, velut Imperatrici, nobilissima quæque virginum deligitur: quibus omnibus Regis diplomate hæc officia assignantur. Tanta porro in hac sancta Statua vestienda est religio, ut hoc officium non nisi Canonicis permittatur. *Sed ista collata cum precedentibus, credere nos faciunt, Testem in Processu Neapolitano V super art. 26 in Summario allegatum, perquam confusa usum memoria fuisse, quando dixit quod cum sancto Regi apparuisset imago quædam Deiparæ cum puerulo, promittens victoriam in conflictibus; ille similitudinem monstratæ sibi imaginis factam volens, plures pictores accersiverit: quorum nemo cum voto ejus posset facere satis, secundum ea quæ memoriæ habebat impressa lineamenta; demum oblatis sint duo, qui opus susceperint, unumque in locum simul clausi absolverint intra dies aliquot: sed opere completo inventi amplius non sint, proinde crediti fuisse Angeli: & hanc ait devote servari sub altari in capella Regia: atque ita & vidisse se sæpius, & ex antiqua parentum traditione accepisse.*

202 Sane non pictam esse, sed sculptam imaginem; non subius, sed supra altare collocatam, extra controversiam videri debet. Sed video quid fefellerit hominem, Hispania quod forte advenam, & bona (quod præsumendum est) fide visa au- de Antiqua dicebatur, ditaque ut memnerat referentem. Est in eadem Hispalensi ecclesia

ecclesia imago alia supra memorata, non allata, sed inventa
 Hispani à Sancto Rege, maximaque in veneratione habitus
 Antiquam vocant estque Gompenbergio Imago CCLXXX,
 depicta in pariete, staturâ sesqui major humana,
 formâ speciosissima, ut miraculum sit inter majores
 pictorem fuisse tanta arte præstantem: & quod ipso
 miro magis est, in hanc usque diem & integra est,
 & vel formæ vel colorum nullum omnino passa
 damnium, quantumvis Mauri, quibus antiquiorem
 esse fama celebrat, eidem expungendæ ligones &
 malleos adhibuerint. Vestis tota deaurata est. Cul-
 tus hodieque ingens; ardent perpetuæ in sacello,
 quod augustissimum, lampades; nulla diei hora sa-
 crum locum accedas, quin tibi via sit per confertum
 populum facienda. Omnia pene superant litaneu-
 ticæ preces, quas Lauretanæ vocamus, & quovis
 Sabbato, assistente toto Clero Cathedralis templi,
 symphoniaci non minori pietate quam majestate
 concinunt.

ad miracu-
 tum specio-
 sa,

an. 1578
 translata.

203 Eadem omnia de prædicta imagine ante centum an-
 nos habemus apud Morgadum impressa lib 4 cap. 10: qui ad-
 dit quod prius stetit ad manum dexteram capellæ,
 sed non ita pridem (Zuniga, qui rem plenius describit,
 notat annum 1578, 18 Novembris) ab Archiepiscopo
 Christophoro, maximo ingenio & molimine trans-
 lata est, in eum ubi nunc est locum, una cum tota
 illa parte firmissimi parietis, supra quem formata
 est. Nec tamen illa prima videtur fuisse translatio:
 cum enim ablata est à priori loco, apparebat clare,
 partem illam parietis non cum reliquo pariete fabri-
 catam, sed aliunde acceptam, ibique insertam fuis-
 se. Estque hoc omnino verosimillimum; tum quia Mauri se-
 lotenus debuerunt omnia destruxisse, ut suam Mezquitam
 novam à fundamentis edificarent, tum quia verosimilius est
 à Sancto Rege fuisse repertam extra ipsam Mezquitam,
 quam intra eandem, quo Christianis non patuisset accessus.
 Addit Zuniga num. 17, desperantes de ipsius imaginis de-

destructione Mauros, educto ante eam pariete, ipsam occulisse; sed frustra, cum propterea Christiani non obliviscerentur illius, & tectam quoque pergerent in veneratione habere. Usque dum paucis ante hanc expeditionem annis, ille paries concidit, sub eoque apparens imago novo quodam fulgore intuentium Maurorum ita perstringere cepit oculos, ut arcano quodam impulsu coram ea stare erecti non valentes, genua flectere cogerentur; sicuti testatur, sub annum MDXX florens, Bacalaurus Peraza, cujus Ms. & hactenus anecdoton autographum extat in Bibliotheca Ducis de Alcalá. Hanc ergo imaginem, quae modo est in ultima capellarum ingredientibus ad latus sinistrum, juxta capellam Domicellarum inter laterales portas Patii & Lagarti dictas: hanc, inquam, imaginem bonus ille Neapolitanus testis, non distinxerit ab ea quae Regum dicitur; nec animadverterit haud esse in tabula sed muro pictam. Ut vero ipsa statua, quae vere est & dicitur Regum, credi possit Angelicis manibus fabricata, videtur opus esse plurium concordi testimonio: quod cum desit, deest quoque idoneum argumentum fidei miraculo adhibende.

204. Altera imago est, cujus meminit Gumpenbergius tanquam argentea, sed eburnea tota est, inquit Morgadus, & assentitur recentissime Zuniga: qui postea utrumque conciliare videtur dicendo, argento totam obductam esse, quod post Morgadi aetatem factum credi potest. Et hanc ait Spinosa, anno MDLXXIX, quando ex veteri in novam arcam transferendum erat sacrum corpus, inventam esse parvulam ac positam supra mortui pectus, creditumque quod ipsam solitus fuerit secum semper deferre; & quando pugnandum cum hoste erat, supra hastile vexilli Regii figere; quod etiam Testium aliquis in Processu affirmavit; alius vero Testis dixit, auditum vel lectum sibi esse, quod ipsam in tali discrimine ante se haberet positam in arcu ephippii sui. Atque hinc originem sumpsisse videtur, ut recentiores omnes sancti Regis imagines, pro Vellere aureo, Austriacorum postea Regum gestamine, appictam habeant ex collari torque pendulam effigiem Deiparae.

N

205 Quid

205 Quid autem mirum si Deipara Virgini tam devotus fuit Sanctus, qui à puero ei vitam debere capit? Nam anno MCCIX, agentem in Castella apud matrem & Reges avos, tam gravis eum invaserat infirmitas, ut somni cibi-que capiendi facultate destitutus, brevi crederetur moriturus: sed Berengaria, ad Marianum altare in Oniensi monasterio filium detulit, novemdium pro ejus salute ibi ducendum vovens: quo factò subito confortatus puer somnum capere capit, à quo expectatus cibum petiit, intra quindecim dies magis quam umquam antea sanus. Miraculo autem motus Rex avus, votivam illuc quoque peregrinationem instituit, gratias pro servato nepote acturus. Constant hæc omnia ex uno eorum Canticorum, quæ plura lingua patria Alphonsus Sapiens, filius Sancti Regis, composuit; servanturque in Escuriacensi bibliotheca, unde illud quo ista continentur acceptum, ad an. 1252 num. 4 recitat Zuniga; estque stropharum, duodecim hoc initio intercalatim ordinarum:

Decere videtur Reges ut ament Sanctam Mariam,

Quia in maximis periculis ipsis occurrit ad custodiam.

Eodem facit similis Ode Stropharum septem, sub hoc identidem iterando principio apud Zunigam num. 13.

Qui in Virgine gloriosa multa fide nititur,

Licet valde infirmetur bene resanabitur.

Idque probatur exemplo Reginae Beatricis, primæ uxoris Ferdinandi, quæ Concha ad mortem ægra, ipsa invocata subito convaleuit.

§. III. De sancti Regis gladio & labaro, nec
non de clavibus ingredienti traditis, aliisque
ejusmodi monumentis.

Prudentius de Sandoval in historia trium E-206
piscoporum, ad finem Vitæ Comitis Ferdi-
nandi Gonsalvii (fuit hic Castella Comes tem- Ensis & la-
barum ad
obsidionem
delatum,
pore Ranemiri Regis, heroicis contra Saracenis
gestis clarus; quem ab insigni pietate & felicitate
multum laudat Rodericus Toletanus lib.5 cap.2 & 12, &
floruit sub medium sæculi X) ad hujus, inquam Herois vi-
ram addit Prudentius de Sandoval, apud Spinosa, quod
sanctus Rex Ferdinandus, iturus ad obsidionem His-
palensem, extulerit secum os unum de illius corpore,
cum ense & labaro, tamquam viri sancti, & cujus
meritis speraret multum se adjuvandum. Deinde pro-
sequitur Spinosa: Quod exemplum imitati successo-
res Reges, eundem gladium sæpe petierunt, ad ma-
ximi momenti expeditiones profecturi, ac nomina-
tim Infans Ferdinandus, in obsidione Zaharana &
Antiquerensi. Est autem gladius ulnam unam lon-
gus & acutissimus, in capuli vertice globum habens
crystallinum, & pro transverso pretiosam ex lapide
flavo petram, ad unius digiti crassitiem. Servatur au- in processio-
ne annua
circumfe-
runtur.
tem in sacristia Capellæ Regiæ, indeque effertur ad
processionem, die S. Clementis XXIII Novembris du-
ci solitam, in gratiarum actionem pro liberata à
Mauris urbe; quem sursum elatum portat Assistens
Hispalensis, præcedente illustriori quodam viro, ex
parte Civitatis delecto, qui vexillum ferat, quod Re-
gi sancto præferebatur quando urbem obtinuit, ser-
vaturque in Sacristia majori ecclesiæ.

207 Apparatus autem Regiæ capellæ tali die hic
est. Ad latus dexterum portæ, sub diviti conopæo,
collocantur figuræ Sancti Regis & Reginæ Beatricis,
primæ uxoris ejus ad sinistram, dexterum latus te-
nente

*maxima
cum reve-
rentia.*

nente figura filii Alphonfi Sapientis, omnes vestitæ quam speciosissime: Regis autem figura prædictum gladium manu dextera tenet, Accedente ergo ad Thronum Assistente, interim dum è capella procedit pompa, Capellanus major ibidem adstans cum Custodibus, genu flexus osculatur prædictam dexteram, ab eaque acceptum gladium tradit Assistenti in manus, quas suis ipse manibus stringit, exigitque juramentum in forma Castellanis consueta, quod eum sit restitutus finita celebritate: qua de re mox conficitur publicum instrumentum à Notario, cum in finem præsentem. Habet autem Christophorus Núñez Sacellanus in suis manuscriptis, quod anno MDVIII gladium istum in processione extulerit ipsemet, tunc forte Hispali præsens, Rex Ferdinandus, vexillum vero gestandum tradiderit Legato Cæsaris Maximiliani, dicens, Si hic adesset Nepos meus Carolus, ipsius partes forent ipsam portare: nunc, quoniam abest, vices ejus sustine. Tanta in veneratione habent Reges nostri honorandas illas reliquias, *Hactenus Spinosa: quibus ex Zuniga addiderim, non a- que probari omnibus, quod resarciendo sacrum istud vexillum subditus hinc inde alius fuerit pannus, sicut facile deprehenditur à non hebiti oculo, licet major pars sit materia antiqua; verentur enim ne, paulatim evanescente panni utriusque discrimine, non distinguatur à recentiori vetustior.*

*Clavis ar-
gentea urbis
sancto Re-
gi fabricata*

208 *Servatur præterea, teste eodem Zuniga num. 24, inter ecclesie rariora cimelia, Clavis argentea & ex parte inaurata, quam creditur Sanctus Rex, sibi successoribusque in urbem ingressuris in posterum offerendam, fabricari jussisse, loco alterius ferreæ, sibi ab Axataf Mauro sub introitum ante portas urbis oblata, qua hodie est in potestate D. Antonii Lopez de Mesa, olim autem putatur in archivio civitatis custodita fuisse. Alii veresimilius sentiunt, prædictam argenteam clavem, à Iudeis fabricatam, ab Archisynagogo Hispalensi oblata Regi fuisse: id- que*

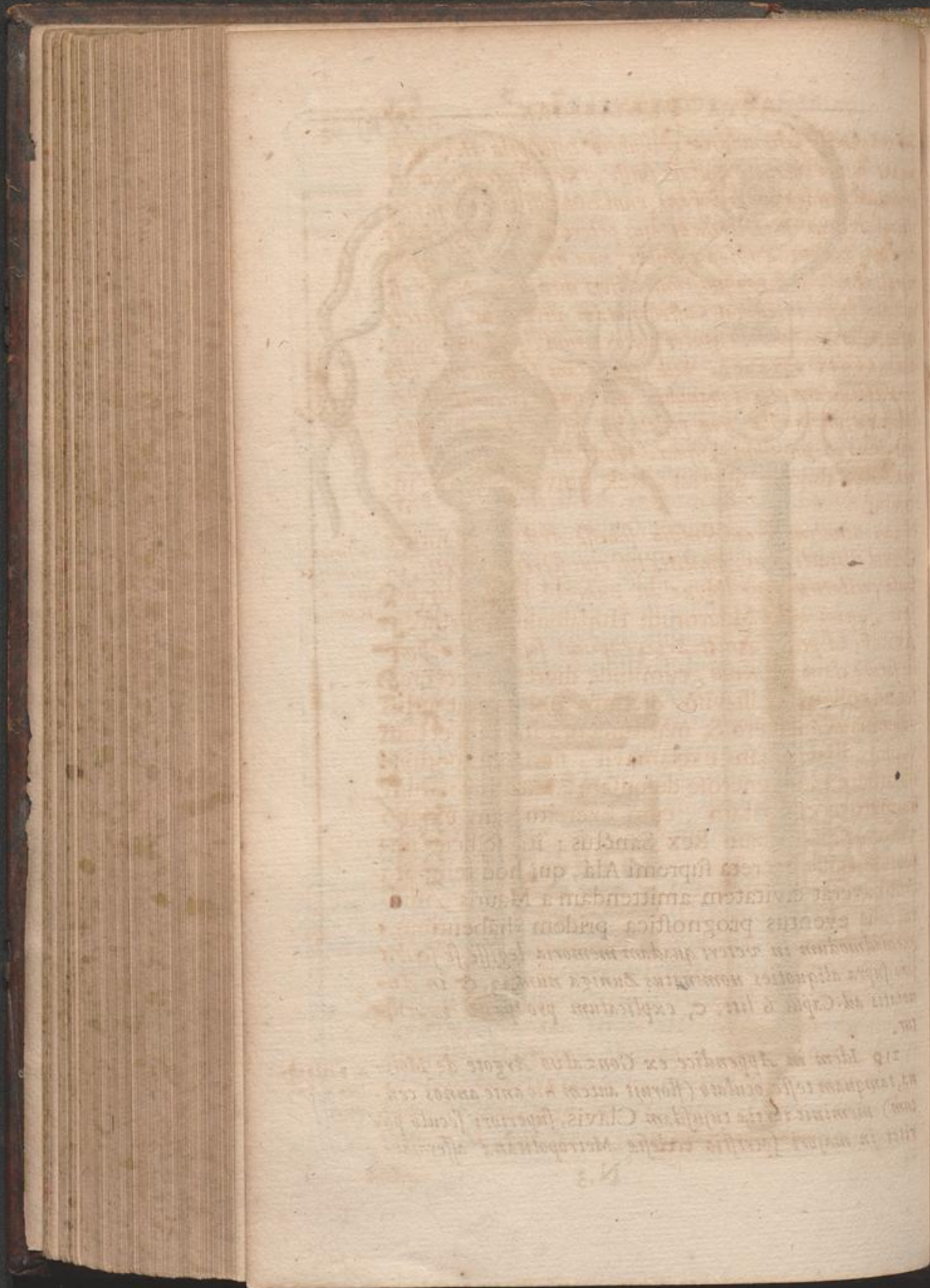

DIOGENES
REVERERE

מלך חביר
מלך פל

מלך חביר
מלך פל

stict
ctum
o ad
ooc-
cum
dex-
tenti
toque
quod
mox
cum
Nu-
o m-
ipse-
idus;
saris
Ca-
quo-
atio-
uias.
n a-
exil-
e de-
mate-
pan-
ve-
2.24,
per-
sori-
bre-
tauro
st in
pa-
lmo-
abri-
id-
que

que verosimile facit addita manubrio inscriptio Hebraica: notant autem in more Iudæis fuisse, Rege ingrediente in locum ubi Synagogam habebant, eum cum tali ceremonia excipere & simul protectionem ejus petere. Viriusque clavis formam, qualem Zuniga exhibet, non gravabor hic etiam representare, sed paulum contractiori mensura. Nemo est qui non facile intelligat Castellanos verborum, secreto ipsius Clavis tam eleganter intextorum, sensum, DIOS ABRIRA, REY ENTRARA. Sed scripturam Hebraicam, que per extimam annularis manubrii orbitam est circumducta, & cum exprimi suo loco non posset, hic ad latus notatur, minus obvia est omnibus; quare eam Latine sic reddi moneo: Rex Regum aperiet, Rex universæ terræ introibit.

209 Similem ferme sensum subesse Arabicis Mauricæ Clavis characteribus, similiter ipsi ejus secreto intextis, ex sensu peritorum ejus lingue ait Zuniga: quod tanti non facio, quam quod Maurorum Hispalensium Princeps Axataf, ad pedes Sancti Regis exprimi solitus cum similis formæ clavi in manu, cum inde digressus pervenisset ad collem Belli-vifus dictum, ubi incipit urbis aspectus evanescere & maritima ora in conspectum venire; illacrymans exclamavit, fieri non potuisse ut urbem tam generose defensam, tanto incolarum numero constipatam, cum exercitu tam exiguo vinceret alius quam Rex Sanctus: ita scilicet implenda fuisse decreta supremi Alá, qui hoc tempore destinaverat civitatem amittendam à Mauris, multa talis eventus prognostica pridem habentibus, quemadmodum in veteri quadam memoria legisse se scribit jam supra aliquoties nominatus Zuniga num. 23, & in Annotatis ad Caput 6 litt. c, explicatum pro parte invenitur.

210 Idem in Appendice ex Gonzalvo Argote de Molina, tanquam teste oculato (floruit autem hic ante annos centum) meminit tertie cujusdam Clavis, superiori seculo pariter in majori sacristia ecclesiæ Metropolitanae asservate, ac tertiam edicta à Ludovico XIII. dais.

quam ingredienti Regi obtulerint Judæi, facultatem petentes (ut deinde ad cuiusque Regis ingressum facere ea in more fuit) commorandi in sibi assignato vico: Notabilis ea est, inquit, raritate fabricæ ex omni metallo, sic ut unumquodque per se distincte appareat: secretum ejus contextum similiter ut primæ, ex litteris eadem Castellana verba utrimque legenda exhibentibus: in circulo autem annulari Hebraicis characteribus scripta verba, sic à peritis Latine reddebantur, REX REGUM INTRABIT, TOTUS MUNDUS EUM VIDEBIT.

Scyphus Regis crystallinus.

211 Denique idem Zuniga ad an. 1252 num. 30 addit, quod etiam in Ecclesia Cathedralis thesauro servetur poculum crystallinum, auro circumornatum ac munitum, in cuius aureo labro litteris antiquis hæc legitur inscripta sententia: Dominus meus: Dominus mihi adjutor, & non timebo quid faciat mihi homo, & despiciam inimicos meos; ex quo vase creditur sanctus Rex bibere solitus.

CAPUT XIX.

Ferdinandi Regis extrema gesta ac pientissimus obitus.

212 **P**ostea victoriam suam ipse per se prosequens Rex præclarus, obtinuit Xerez, Medinam, Alcalam, Bejar, Sanctam-Mariam à portu, & Gades intra ipsum mare sitas; nec non Sanlucar de Alpechin, Arcos, Lebrixam, Rotam, Trebuxenam aliaque loca plurima, haud facile nominanda sigillatim, ac denique quidquid ad hanc partem a cis mare est regionum. * Totos octo annos in Andaluza transegit Ferdinandus, neque amplius in Castellam rediit; eoque tempore arumnas & pericula multa sustinuit; quia quemcumque locum obsidione cinxisset, non prius fere dimittebat quam obtinuisset, quantumcumque gra-

Post 8 annos in Andaluza actos

vem